

JEOLOJİK MİRAS ENVANTER ÇALIŞMASI AŞAMALARI

Yıldırım Güngör

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Müh.Fak. Jeoloji Müh.Bölümü Hadımköy/İstanbul
(yildirim.gungor@iuc.edu.tr)

ÖZ

1991 yılında Fransa'nın Digne kentinde 30 delegenin katılımıyla gerçekleştirilen Jeolojik Mirasın Korunması konulu sempozyumdan sonra yayınlanan 9 maddelik "Yeryüzünün Hatıralarının Hakları Uluslararası Bildirgesi" nde jeolojik miras öğelerinin de tıpkı kültürel miras öğeler gibi korunması gerektiği net olarak ifade edilmiştir. Bu tarih jeolojik mirasa yerbilimcilerin sahip çıkması açısından bir milattır. Çünkü hem jeolojik mirası koruma çalışmaları hızlanmış hem de bu çalışmalardan jeopark fikri doğmuştur. Bu bildirden sonra başlayan çalışmalar dünyanın farklı ülkelerinde Jeoparkların oluşmasını sağlamış ve Küresel Jeopark fikri ortaya atılmıştır. Şu anda Küresel Jeopark Ağına üye 51 ülkeden 241 jeopark bulunmaktadır. Bu jeoparklarda yapılan Jeoturizm etkinlikleri özellikle kırsal bölgelerde Sürdürülebilir Kalkınma modellerinin gelişmesini sağlamıştır. Bir bölgede yapılacak Jeopark çalışmasının ilk adımı çalışılacak alanın jeolojik miras envanterinin çıkarılmasıdır. Ayrıntılı bir jeolojik miras envanter çalışması yapılmayan bir Jeopark projesinin başarı şansı yoktur. Jeoparklar başta jeolojik miras niteliğindeki doğal anıtlar olmak üzere her türlü arkeolojik, ekolojik, etnoğrafik ve tarihsel ya da kültürel açıdan önemli yerleri de içermek durumundadır. Yani bir jeopark asla sadece "Jeoloji" demek değildir ama Jeoloji olmadan da jeopark çalışması yapmak mümkün değildir. Jeolojik miras envanter çalışması sadece çalışma alanındaki fosil, mineral, yapısal unsur, aşınma şekillerini saptama süreci olarak görülmemelidir. Bu çalışmalar; bir bölgenin jeolojik geçmişini, bilimsel değerini, eğitim potansiyelini, doğal süreçlerini ve korunması gereken özgün özelliklerini sistematik biçimde ortaya koyan çok yönlü bir planlama sürecidir ve saha çalışması ağırlıklıdır. Bu çalışmalarda alanın jeolojik özellikleri, oluşum süreci, boyutları, korunma durumu, erişilebilirliği, mevcut tehditleri ve görsel özellikleri ayrıntılı olarak kayıt altına alınmalıdır. Jeolojik miras envanter çalışmalarında *amaç, konu, kapsam ve değer, ölçek ve kullanım amacı* gibi başlangıç aşamalarının doğru değerlendirilmesi ve belirlenmesi gerekir. Bu nedenle envanter çalışmasının amacının ve hedefinin açık ve net olarak belirlenmesi önemli bir aşamadır. Ayrıca, jeolojik miras envanteri hazırlanacak alanların kapsamının doğru tanımlanması, bu alanların seçiminde doğru karar verilmesini de sağlayacaktır. Örneğin, yüksek bilimsel değeri olan bir alanın çok güzel/ilginç bir görüntü sunması gerekmez, ancak turistik amaçlı bir alanda bu, ön koşuldur. Bu bildiride Jeolojik miras çalışmalarının aşamaları ile mevcut jeolojik miras öğelerinin bir Jeopark oluşturmaya yetip yetmeyeceği Erzincan örneği üzerinde detaylı olarak tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Digne, envanter, Jeolojik miras, Jeopark, Jeosit.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Prof. Dr. Erdoğan Büyükkasap Kongre ve Kültür Merkezi • Yalnızbağ Yerleşkesi
erjekum2026@gmail.com +90 446 224 3032 (Dahili: 40280)

STAGES OF GEOLOGICAL HERITAGE INVENTORY STUDY

Yıldırım Güngör

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Müh.Fak. Jeoloji Müh.Bölümü Hadımköy/İstanbul)

(yildirim.gungor@iuc.edu.tr)

ABSTRACT

The nine-article "International Declaration of the Rights of the Memory of the Earth", published following the symposium on the *Protection of Geological Heritage* held in Digne, France, in 1991 with the participation of 30 delegates, clearly emphasized that geological heritage elements should be protected just like cultural heritage elements. This date represents a milestone in terms of geoscientists taking responsibility for geological heritage. Following this declaration, efforts aimed at protecting geological heritage accelerated, and these studies also laid the foundation for the emergence of the geopark concept. The process initiated after the declaration led to the establishment of geoparks in different countries around the world and gave rise to the idea of the Global Geoparks Network. Today, there are 241 geoparks from 51 countries that are members of the Global Geoparks Network. Geotourism activities carried out in these geoparks have made significant contributions to the development of sustainable development models, particularly in rural areas. The first step of any geopark project is the preparation of a geological heritage inventory for the study area. A geopark project developed without a detailed geological heritage inventory has little chance of success. Geoparks must include not only natural monuments with geological heritage value, but also archaeologically, ecologically, ethnographically, historically, and culturally important sites. In other words, a geopark is never solely about "geology"; however, it is also impossible to develop a geopark project without geology. A geological heritage inventory study should not be regarded merely as a process of identifying fossils, minerals, structural elements, or erosional landforms within the study area. These studies constitute a multidimensional and fieldwork-oriented planning process that systematically reveals the geological history, scientific value, educational potential, natural processes, and unique features of a region that require protection. Within this framework, the geological characteristics of the area, its formation process, dimensions, conservation status, accessibility, existing threats, and visual characteristics should all be recorded in detail. In geological heritage inventory studies, initial parameters such as objective, subject, scope, value, scale, and intended use must be accurately evaluated and clearly defined. Therefore, clearly determining the purpose and objectives of the inventory study is an important stage of the process. In addition, accurately defining the scope of the areas to be inventoried will facilitate more appropriate decisions regarding site selection. For example, an area with high scientific value does not necessarily have to present a visually impressive or attractive appearance; however, in a site intended for tourism purposes, visual attractiveness is an essential prerequisite. In this study, the stages of geological heritage studies and whether the existing geological heritage elements are sufficient to establish a geopark will be discussed in detail through the example of Erzincan.

Keywords: Digne, geological heritage, geopark, geosite, inventory.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Prof. Dr. Erdoğan Büyükkasap Kongre ve Kültür Merkezi • Yalnızbağ Yerleşkesi
erjekum2026@gmail.com +90 446 224 3032 (Dahili: 40280)